

Příloha 1 – lekce č. 1 s vyznačenými úpravami

V lekci jsou barevně označené úpravy, které vznikly na základě realizace ve třídě.

O stromu

Cíle

- Cíle pro žáka:
 - Žák pojmenuje své emoce po prožitých situacích.
 - Žák pojmenuje emoce druhé osoby.
 - Žák používá metody dramatické výchovy k sebevyjádření a skupinové tvorbě.
- Cíle lekce:
 - Pomocí metod dramatické výchovy ukázat žákům krásy, ale i potřeby přírody.
 - Zapojením smyslů naladit žáky na téma lekce a probudit v nich citlivost a jemnost, které jsou důležité pro chuť poznávat přírodu.
- Environmentální výchova (dle cílů a identifikátorů EVVO v ČR):
 - Vztah k přírodě
 - Citlivost k přírodě:
 - Žák prozkoumává přírodu všemi smysly.
 - Žák pojmenovává potřeby stromů.

Lekce sama o sobě environmentálním programem být nemůže, protože se neodehrává venku a mimo přítomné přírodniny žáci nepřichází do přímého kontaktu s přírodou (Činčera, 2007).

- Dramatická výchova
 - V této lekci je prostředkem pro zprostředkování zážitku, který následně mohou žáci reflektovat. Zároveň je její velkou předností, že skrze ni mohou žáci

Pomůcky k lekci

Tibetská mísa, jmenovky, obrázková pravidla, šátek, přírodniny v látkovém pytlíku (šišky, listy, pírkó, dřevo...), jablko (jiné ovoce dle dohody s učitelem a alergií ve třídě; nakrájená část schovaná bokem i s rukavicemi), esenciální olej (smrk/borovice), podložka na esenciální olej, dřívka, příběh stromu 1. část (příloha 1), A5 čtvrtky (jedna pro každého žáka), penály žáků, přesýpací hodiny, příběh stromu 2. část (příloha 3), text k narativní pantomimě (příloha 2), emoční karty.

Časová osa lekce

00-08 (8 minut)	Úvod
08-13 (5 minut)	Evokace pomocí tajemství
13-23 (10 minut)	Evokace pomocí smyslů
23-28 (5 minut)	Prozkoumávání
28-36 (8 minut)	Téma: Strom
36-45 (9 minut)	Příběh Stromu
45-55 (10 minut)	Přestávka (obvyklý čas)
55-05 (10 minut)	Procházka mezi stromy
05-15 (10 minut)	Příběh Stromu II
15-25 (10 minut)	Živé obrazy
25-30 (5 minut)	Obrázky
30-40 (10 minut)	Reflexe

Průběh lekce

Úvod

čas: 8 minut

výstupy aktivity:

- Žáci vědí, kdo jsem, proč k nim přicházím a co se bude dít.
- Žáci znají pravidla společného fungování během programu.

pomůcky: tibetská miska, jmenovky, obrázková pravidla

průběh:

Privítání, představení sebe a programu.

*Strávíme tu spolu nějaký čas a proto potřebuji, abychom se shodli na určitých pravidlech toho, jak se tady budeme chovat. Mám 3 návrhy, které bych vám ráda představila. (...)
Souhlasíte s mými návrhy?*

Je nějaké pravidlo, které vám v tom chybí? Nápady žáků je třeba přetvářet do pozitivního tvaru a zobecňovat.

poznámky:

Pravidla:

- kočičí – jsme akční a zvědaví
- medvědí – ovládám své tělo, chovám se k jiným tak, jak chci, aby se on choval ke mně, platí pravidlo STOP
- myší – nasloucháme si a ovládáme hlasitost svého projevu

Evokace pomocí tajemství

čas: 5 minut

výstupy aktivity:

- Žáci jsou zvědaví.

pomůcky: šátek, přírodniny v látkovém pytlíku (šišky, listy, pírko, dřevo...), jablko (jiné ovoce dle dohody s učitelem a alergií ve třídě; nakrájená část schovaná bokem i s rukavicemi), esenciální olej (smrk/borovice), podložka na esenciální olej, dřívka

průběh:

Žáci jsou pozváni do kruhu, kde uprostřed leží šátek, pod kterým jsou schované věci. *Co by se pod tím šátkem mohlo ukrývat? Žáci mají prostor hádat, co se tam může být. Zajímá vás, co tam tedy doopravdy je?*

poznámky:

Nic není špatně, pokud se ozve něco ve smyslu: „slon!“ není na místě kritika, ale doptání se, zda by se tam vešel a případně, jak velký by musel být.

Evokace pomocí smyslů

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci zapojují své smysly ke zkoumání.

pomůcky: šátek, přírodniny v látkovém pytlíku (šišky, listy, pírko, dřevo...), jablko (jiné ovoce dle dohody s učitelem a alergií ve třídě; nakrájená část schovaná bokem i s rukavicemi), esenciální olej (smrk/borovice), podložka na esenciální olej, dřívka

průběh:

To vám ale ještě neprozradím. Dám vám však malé nápovědy k tomu, co by se tam mohlo skrývat. Třeba to někdo z vás díky nápovědám uhodne rychleji než ostatní, co myslíte, že by v takovou chvíli měl udělat? (Snažíme se žáky dostat k tomu, aby si to neprozrazovali, že si na to každý má přijít sám.)

Moje první nápověda je určena pro vaše ruce, pro váš hmat. Žáci jsou postupně vyzýváni k vložení ruky do látkového pytlíku a “prohrabání se” v něm.

U druhé nápovědy zapojíme nos, tedy...? (čich) Žáci si čichají k podložce na esenciální oleje.

Nyní zapojíme něco, co máme hned dvakrát. (Mohly by to být oči, ale jsou to uši.) Žáci se zavřenýma očima poslouchají ťukání dřeva na dřevo.

*Poslední nápověda bude chuťová, může se stát, že někdo z vás nebude chtít a je to v pořádku. Poprosím vás, abyste všichni zavřeli oči a ten, který by rád ochutnal, aby nastavil ruku, do které dostane ochutnávací nápovědu. Jakmile ji dostanete, můžete ji sníst. Slibuju, že je to něco, co sama moc ráda ochutnám. **Kdo bude chtít ochutnat, nastaví ruku.** Kdo bude chtít, dostane kus jablka (jiného ovoce). **Je tu někdo, kdo si to rozmyslel a chtěl by ještě ochutnat?***

Ještě se zavřenýma očima necháme žáky hlasovat, komu ochutnávka chutnala a komu naopak vůbec ne.

*Nyní můžete pomalu otevřít oči. **Kdo se bál to zkusit? Kdo byl naopak zvědavý?***

Zkusí mi někdo říct, co všechno jsme teď zažili? Jak jste se u toho cítili? Někdo už ví, co se tam bude ukrývat? Odkrýváme šátek.

poznámky:

U jednotlivých smyslových poznávání je dobré žáky motivovat k tomu, aby měli zavřené oči, protože jsou tak jejich smysly bystřejší. Po jednotlivých smyslech se ptáme, zda už někdo tuší. Ale je třeba zdůraznit, že stále ještě neprozrazujeme.

Při větším počtu žáků lze při doptávání se na pocity zařadit škálování či „krok vpřed” (= *udělá krok vpřed ten, kdo...*).

Prozkoumávání

čas: 5 minut

výstupy aktivity:

- Žáci hledají společného jmenovatele

pomůcky: věci pod šátkem viz výše

průběh:

Pojďme prozkoumat, co vše tu máme. Pojmenováváme si jednotlivé předměty. Napadá vás, co mají tyto věci společného? STROM – tomu se dnes budeme věnovat. Jdeme na to?

poznámky:

Pokud by žáci tápali, návodnými otázkami je třeba je navést k tomu, že všechno se to týká stromů.

Téma: Strom

čas: 8 minut

výstupy aktivity:

- Žáci tvoří sochy.
- Žáci se rozhýbou a vybijí ze sebe trochu energie.

pomůcky: /

průběh:

Máme procvičené všechny smysly, je to tak? Pak je na čase to využít! Vstaňte, prosím a pojďte prozkoumávat třídu. Jakmile tlesknu, tak zastavíte a uděláte sochu. Zkusíme to?

1. jakákoliv socha
2. jakýkoliv strom
3. strom, co stojí někde u školy
4. „můj nejoblíbenější strom“

V našich nejoblíbenějších stromech na chvíli zůstaneme. Nechte, ať vám kořeny zarostou pěkně hluboko, prozkoumejte své větve a větvičky. A teď začalo trochu foukat. Fouká o něco víc a už

je to pořádný víchr. Bacha! Přišla obrovská vichřice, která nás vytrhla z kořenů a odnáší nás pryč. Letíme, letíme a žuch, jsme na zemi. Ležíme a odpočíváme. Nádech, výdech. Kdo je vydýchaný, posadí se. Jaké to pro vás bylo?

poznámky:

Je potřeba říct si pravidla tvoření soch (nehýbeme se, nemluvíme). Během povídání je třeba vše názorně ukazovat. Pracujeme společně s žáky.

Příběh Stromu

čas: 9 minut

výstupy aktivity:

- Žáci společně tvoří podobu stromu.
- Žáci kreslí strom tak, jak ho vnímají z příběhu.

pomůcky: příběh stromu 1. část (příloha 1), A5 čtvrtky (jedna pro každého žáka), penály žáků, přesýpací hodiny

průběh:

Přečtu vám kus příběhu, který by vás mohl zajímat. Jak myslíte, že se strom cítil? (Žáci by měli pojmenovávat emoce stromu.) Pojd'me si ho společně ukázat. Žákům se vysvětlí postup tvoření stroje.

Ted' můžeme mít představu, jak ten náš Strom může vypadat, ale myslím si, že každý si ho představujeme trochu jinak. Pojd'me si ho nakreslit. Rozdám každému z vás papír a vašim úkolem bude zkusit nakreslit, jak ten Strom asi vypadá. Je to na každém z vás, já mám jen 2 pravidla:

- 1. je potřeba dodržet čas (přesýpací hodiny), pokud to nestihnete, nic se neděje, můžete si ho dokreslit, až na to budete mít chvíli a chuť jindy*
- 2. každý kreslí svůj vlastní strom*

Chtěl by se někdo ještě na něco zeptat? Je tu někdo, kdo by ještě jednou rád zopakoval, co budeme dělat? Kdo by náhodou skončil dřív, může si na chvíli zavřít oči a představovat si, jak u toho stromu sedí. Chvilku si pod ním odpočinout.

poznámky:

Stroj se tvoří tak, že je každý nějaká část (v tomto případě stromu), co má svůj specifický malý pohyb a případně i zvuk. Postupným přicházením se přidají všichni. Stroj lze tlačítkem vypínat a zapínat. *Když je stroj vypnutý, nedělá žádné zvuky.*

Je možné se znovu zeptat, jaká jsou pravidla, než se žáci pustí do práce.

Procházka mezi stromy

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci prožijí procházku do lesa díky narativní pantomimě.
- Žáci popisují své pocity z procházky.

pomůcky: text k narativní pantomimě (příloha 2), emoční karty

průběh:

Každý ten svůj obrázek umístěte někde ve třídě, tak aby na něj bylo dobře vidět, a aby mu tam bylo dobře. Nyní se nám ze třídy stal háj plný stromů a my do něj za malou chvíli vstoupíme. Napadá vás někoho, jak se tam budeme chovat? A proč?

Potřebuji, abyste během procházky poslouchali můj hlas a ty své si na chvíli vypli.

Žáci jsou provázeni vypravěčem.

Jestli už jste dostatečně odpočatí, tak vás poprosím, abyste přišli za mnou do kruhu. Necháme žáky posdílet, jak se cítili. (Nikoho nenutíme, aby něco říkal.)

poznámky:

Narativní pantomima je založena na tom, že vypravěč vypráví a účastníci se dle vyprávění zařizují, je ale důležité říct, že u pantomimy se nemluví.

Příběh Stromu II

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci popisují pocity někoho jiného.

pomůcky: příběh stromu 2. část (příloha 3)

průběh:

Přečtu vám teď druhou část příběhu. Poprosím vás, abyste šli znovu k těm kartám a postavili se k takové, která ukazuje, jak se náš Strom asi cítí. Řekl by mi někdo, proč si to myslí? Jak asi myslíte, že si strom žije teď? Napadá vás někoho, co by mohl zažívat?

poznámky:

Může se stát, že žákům příběh připomene jejich osobní zážitek. Měli bychom být připraveni na silné emoce, které mohou vyvstat. Pokud připraveni nejsme, je třeba příběh upravit.

Živé obrazy

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci tvoří živé obrazy.

pomůcky: /

průběh:

Ukážeme si, jak se teď asi stromu daří. Žáci skládají živé obrazy, kdy jeden je strom a ostatní jsou věci, lidé a zvířata kolem něj. Kdo přichází ke stromu, ten se představí (př. jsem veverka, co si na něm postavila hnízdo).

Obrazy je dobré rozzívat (poté, co si to vyzkouší a už vědí, o co jde) – na tlesknutí všechno ožije, na druhé tlesknutí vše zase stojí.

poznámky:

Obrazů lze udělat několik, a hlavně je třeba o tom žáky informovat. Je také možnost, aby strom dělal vyučující či nějaký zástupný předmět, aby všichni žáci měli možnost něco vymyslet (zástupným předmětem mohou být nakreslené stromy žáků na hromádce a rubem nahoru).

Žáků se ptáme, proč vybrali zrovna takové zvíře. Zjišťujeme tím myšlenkové pochody za tím – zda jednají proenvironmentálně nebo dle sebe. Ale nehodnotíme.

Obrázky

čas: 5 minut

výstupy aktivity:

- Žáci dokreslují obrázky na základě prožitku.

pomůcky: obrázky stromů

průběh:

Vezměte si teď k sobě zase vaše obrázky stromů a dokreslete si do nich něco, co udělá vašemu stromu radost. Jakmile vyprší čas, sejdeme se v kroužku a kdo chce, může ukázat, co dokreslil.

poznámky:

Znovu zavést pravidlo s časem pomocí přesýpacích hodin. **Doporučuji do zadání přidat, že mají nakreslit pouze jednu věc. Žáky to donutí se pořádně zamyslet a dát si na tom záležet.**

Reflexe

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci popíší své zážitky a pocity z programu.

pomůcky: /

průběh:

Mohl by mi prosím někdo zkusit říct, co jsme dneska všechno zažili? Jaké to pro vás bylo? Můžete si zase pomoci kartičkami.

Je tu někdo, koho něco trápí a potřeboval by se na něco zeptat či něco jen tak říct?

Než se spolu rozloučíme, tak bych vás ráda požádala, abyste zavřeli oči a představili si tady mezi námi našeho Stroma. Vidíte ho? Každý mu teď můžete něco popřát. Buď mu to můžete pošeptat, nebo v duchu napsat a pověsit na nějakou z větví. Dáme si teď na to chvilku času. Chce nám někdo říct, co Stromu přál?

poznámky:

Může se stát, že žáci přijdou s tím, že je řešení zbourat kolem stojící domy a zasadit další stromy, tím se nám mohou otevřít dveře k tématu toho, že to není černobílé a jak to tedy je. Musíme ale počítat s tím, že to zabere více času a je potřeba se tématu věnovat, aby žáci neodcházeli domů zmatení, demotivovaní či naopak přemotivovaní.

Přílohy

Příloha 1

První část příběhu

Jmenuji se Strom a žiji zde již přes 800 let. Za tu dobu se hodně změnilo. Vyrůstal jsem spolu s dalšími malými Stromy a naše dětství bylo velmi radostné. Vzpomínám si na jezdce v přilbách, někdy i v brnění, co kolem mne projížděli. Na ticho, klid, občasné návštěvy dětí. Hraní veverek v korunách, zpěv a křik ptactva, které mi hnízdlilo ve větvích. Chladivá příjemná voda, kterou jsem nasával svými kořeny. Sluníčko, které mě zahřívalo a dávalo mi sílu. Vzpomínám na to všechno moc rád.

Příloha 2

Procházka mezi stromy

Pomaloučku vcházíme mezi stromy. Je tu trochu chladno, ale i tak se vydáváme dál. Našlapujeme potichu, abychom náhodou někoho nevyplašili. Někde zdáli slyšíme křičet nějaké ptáky a kousek před námi praskne větvička. Prudce zastavíme a koukáme tím směrem. Skoro ani nedýcháme, abychom to nevyplašili. Z houští se najednou vynořuje srnka se svými srnčaty, která poskakují a hledají, co by snědla. Objeví listy, které jsou ale vysoko na stromě a oni se na něj snaží vyskočit a pomoci svých malých čumáčků ho strhnout dolů. Pak všichni odchází. My odtajíme dech a pokračujeme potichu dále. Najednou je před námi potůček, zujeme si boty a vkročíme do chladivé vody. Chvilku v ní brouzdáme a pak se vydáváme dál bosí. Pod nohama máme mech, o který si nohy čistíme. Najednou je nám z toho všeho do skoku, takže začneme radostí pobíhat, přeskakovat kořeny, podlézat větve. Až jsme už unavení a každý se usadíme pod ten náš strom a chvilku jen odpočíváme.

Příloha 3

Druhá část příběhu

Jak čas plynul, kamarádi kolem mě začali mizet. Vždy přišli nějakí lidé s nějakými nástroji. Nejdříve dělaly takové zvrž zvrž zvuky, ale jak jsem stárnul a stárnul, ze zvrž zvrž se stalo vrrrrum vrrrum se spoustou zápachu kolem. Už tu nebylo ticho, nebyl klid a nebyli kamarádi. Místo lidí na koních, začaly se kolem mě míhat divné a pestrobarevné plechové skříně, co také

dělaly spoustu zvuků a také za sebou nechávaly divný zápach. Místo mých kamarádů jen vysoké domy, co mi stíní. Skoro žádná tráva, skoro žádné rostliny. Zůstal jsem tu sám

Příloha 2 – lekce č. 2 s vyznačenými úpravami

V lekci jsou barevně označené úpravy, které vznikly na základě realizace ve třídě.

Včelí příběh

Cíle

- Cíle pro žáka:
 - Žák s respektem přijímá emoce druhé osoby a validuje je.
 - Žák používá metody dramatické výchovy k sebevyjádření a skupinové tvorbě.
- Cíle lekce:
 - Pomocí metod dramatické výchovy ukázat žákům život a potřeby včel samotářek.
 - Přivést žáky k přemýšlení nad emocemi a prožíváním druhých osob.
- Environmentální výchova (dle cílů a identifikátorů EVVO v ČR):
 - Ekologické děje a zákonitosti
 - Porozumění základním ekologickým dějům a zákonitostem
 - Žák popíše, jaké změny v přirozeném prostředí včel samotářek ovlivňují kvalitu jejich životů.
 - Žák pojmenuje vliv včel samotářek na kvalitu lidského života.

Lekce sama o sobě environmentálním programem být nemůže, protože se neodehrává venku a mimo přítomné přírodniny žáci nepřichází do přímého kontaktu s přírodou (Činčera, 2007).

- Dramatická výchova
 - V této lekci je využita jako prostředek pro učení se empatii, naslouchání a vyjadřování emocí.

Pomůcky k lekci

Tibetská miska, jmenovky, obrázková pravidla, sepsané aspekty života včely samotářky (příloha 1), zvýrazňovače, plyšová včela, krabice/šátek na zakrytí, špejle, lepidlo / oboustranná lepicí páska, nůžky, čtvrtky / tvrdší papíry, pastelky, text narativní pantomimy (příloha 2).

Časová osa lekce

00-05 (5 minut)	Úvod
05-11 (6 minut)	Evokační rozhýbání se
11-17 (6 minut)	Evokace – zvukový plán
17-27 (10 minut)	Kdo to je?
27-45 (18 minut)	O čem nám včelka zabzučela
45-55 (10 minut)	Přestávka (obvyklý čas)
55-03 (8 minut)	Tvoříme včelky
03-08 (5 minut)	Jeden den včelou
08-20 (12 minut)	Emocí plno
20-30 (10 minut)	Co bychom pro včelku mohli udělat?
30-40 (10 minut)	Reflexe

Průběh lekce

Úvod

čas: 5 minut

výstupy aktivity:

- Žáci vědí, kdo jsem, proč k nim přicházím a co se bude dít.
- Žáci znají pravidla společného fungování během programu.

pomůcky: tibetská miska, jmenovky, obrázková pravidla

průběh:

Privítání, představení sebe a programu. Navázání na předchozí lekci a pravidla, která tam byla stanovena. Dovedeme žáky k zopakování toho, jaká pravidla byla nastavena. Je vhodné se zeptat, zda jsou stále vyhovující a můžeme si je ponechat.

Pamatuje si někdo, co jsme dělali minulou lekci?

poznámky:

Pravidla:

- kočičí – jsme akční a zvědaví
- medvědí – ovládám své tělo, chovám se k jiným tak, jak chci, aby se on choval ke mně, platí pravidlo STOP
- myší – nasloucháme si a ovládáme hlasitost svého projevu

Evokační rozhýbání se – opylovací honička

čas: 6 minut

výstupy aktivity:

- Žáci se zahřejí, zaktivizují a připraví na další práci.

pomůcky: /

průběh:

Jeden je opylovač a ostatní jsou květiny. Když se opylovač dotkne květiny, stává se z ní pyl, který se nesmí hýbat, dokud se ho nedotkne některá z květin, v tu chvíli se znovu stává květinou a pokračuje ve hře. Hra končí ve chvíli, kdy opylovač stihne chytit všechny květiny, nebo když už to bude trvat moc dlouho.

Jak se cítili opylovači? Jak květiny? Jak pyly?

poznámky:

U reflexe není třeba strávit moc času, hlavně je zapotřebí ošetřit případné nepokoje. **Hra je především na rozběhání a aktivizaci, ale zároveň je dobré, když má nějakou souvislost s lekcí.**

Evokace – zvukový plán

čas: 6 minut

výstupy aktivity:

- Žáci jsou zvědaví a přemýšlí, co bude tématem lekce.

pomůcky: /

průběh:

Žáci sedí v kruhu a mají zavřené oči. Kolem nich se ozývají zvuky, slova a věty.

Ach, už jsem unavená. Celé tělo mě bolí. Za chvíli je večer a já ještě skoro nic nenašla. Co budu dělat? Ted' abych se vrátila zpátky s prázdnou. Achich. Mám hlad, moje larvičky mají hlad a nikde nic. Co když už tu opravdu nikde neroste to, co bych potřebovala? Co když už tu nikdy nic takového neporoste? Doted' jsem měla potíže najít místo k žití a ted' tohle... (hlas odchází do ztracena).

Žáci otevřou oči. *Jak se vám to poslouchalo? Kdo to mohl mluvit? Jak se asi cítil?* (Když žáci nebudou umět emoce pojmenovat, je možné jim pomoci emočními kartami, ať už obrázkovými, tak slovními.)

Žákům zatím neprozrazujeme, zda se trefili, či ne.

poznámky: /

Kdo to je?

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci zjistí, co je tématem lekce.
- Žáci vymýšlí otázky.

pomůcky: plyšová včela, krabice/šátek na zakrytí

průběh:

Máte o našem neznámém jen pár informací, bylo by dobré jich zjistit více. Máte ted' chvíli času se domluvit na pěti otázkách, které mu budete moci položit. Náš neznámý vám odpoví a následně budete mít chvíli čas ještě na dvě další otázky.

Otázky nemohou být uzavřené, což znamená, že na ně nelze odpovědět ano, nebo ne.

Žáci se dohadují na otázkách, je dobré jim tuto diskuzi moderovat a případné otázky zapisovat na tabuli (či někam jinam viditelně). Po uplynutí času se žáci táží a tázaný přes tlumočníka (tím je vyučující) odpovídá. Následuje čas na dvě bonusové otázky. *Už víte, kdo k nám mluví? Můžu ho přivést? *Sundávám krabici**

poznámky:

4.–5. třída: Nechala bych žáky bez moderace tvoření otázek. Klidně bych jim předala nějaký čas, ale zajímalo by mě, jak si poradí s tím, že se musí shodnout. Zároveň je ale třeba myslet na reflexi, aby se nám třída případně nerozhádala.

O čem nám včelka zabzučela

čas: 18 minut

výstupy aktivity:

- Žáci vymýšlí a vytváří živé obrazy na základě přečteného textu.

pomůcky: sepsané aspekty života včely samotářky (příloha 1), zvýrazňovače

průběh:

Žáci se rozdělí do skupin. Každá skupina dostane jeden určitý aspekt života včely samotářky (strava, hnízdění, problémy, důležitost, potřeby). Jejich úkolem je si text pečlivě přečíst, podtrhat si důležité body a na základě textu vytvořit živý obraz, který na zvukový signál „rozžijí“ (= rozpohybují).

Na vymýšlení obrazů mají 5 minut. V případě nutnosti lze čas trochu přidat.

Obraz by měl začínat z naprosté nehybnosti. Na zvukový signál skupina rozehraje situaci, která se v obraze odehrává. Na další zvukový signál skupina zastaví. Následně ostatní skupiny hádají, co se v situaci dělo.

poznámky:

První třída: Co nejméně čtení, klidně pouze obrázkové znázornění a nechat žáky udělat sochy, případně jednoduché živé obrazy.

2.–3. třída: Zjednodušené texty, zanechala bych vyznačování zvýrazňovači a z toho následnou tvorbu živých obrazů či „rozžívaných“ živých obrazů.

4.–5. třída: Klidně texty plného rozsahu. Místo živých obrazů bych žáky nechala tvořit etudy.

Tvoříme včelky

čas: 8 minut

výstupy aktivity:

- Žáci si vytvoří včelí loutky.

pomůcky: špejle, lepidlo / oboustranná lepicí páska, nůžky, čtvrtky / tvrdší papíry, pastelky

průběh:

Žáci si na přehnutou čtvrtku (cca velikost A6) nakreslí ~~velkou~~ včelu přes celý délku a šířku papíru, následně ji dvojitě vystříhnou. Obě strany si pomalují a pak k sobě přilepí, přičemž doprostřed dají špejli, aby byla včela oboustranná a na tyčce.

Aby všechny včely nebyly stejné, je možné promítnout žákům obrázky včel samotárek – je to opravdu rozmanitá podívaná. Fotografie lze pouze natisknout (viz příloha 3).

poznámky:

Mladším dětem je třeba vyhradit na tuto aktivitu více času.

Jeden den včelou

čas: 5 minut

výstupy aktivity:

- Žáci prožijí běžný včelí den.
- Žáci popisují emoce včely během dne.
- Žáci popisují své vlastní emoce

pomůcky: vyrobené včelky, text narativní pantomimy (příloha 2)

průběh:

Nejdříve si se žáky vyzkoušíme, co všechno loutka dokáže, kam všude se s ní dostaneme a jak se umí pohybovat.

Žáci jsou provázeni narativní pantomimou, která je provede “běžným” dnem včely. Používají k tomu své vyrobené včelky. Je třeba říct pravidlo, že se při pantomimě nemluví.

Jak jste se u toho cítili? Co všechno jsme zažili? Jak se včelka během dne cítila?

poznámky: /

Emocí plno

čas: 12 minut

výstupy aktivity:

- Žáci pracují se zadanými emocemi.
- Žáci hrají etudy.
- Žáci pracují s informacemi, které získali v průběhu lekce.

pomůcky: /**průběh:**

Žáci pracují ve stejných skupinách jako předtím. Každá skupina dostane zadanou jednu emoci (strach, hněv, znechucení, radost, únava). Úkolem skupiny je, aby vymyslela etudu ze života včely samotářky, ve které bude zažívat právě zadanou emoci.

Etuda by neměla trvat déle než minutu, měla by mít začátek i konec. Na vymýšlení mají skupiny 5 minut.

Po každé sehrávce se pobavíme, jakou emoci včelka zažívala a proč, co bylo příčinou.

poznámky:

1.-2. třída: Podívám se na to, jak se takové včelky samotářky mohou cítit. Pojd'te se procházet po prostoru. Jakmile tlesknu, uděláte sochu včely, která celý den létá a nemůže najít nic k jídlu. Jak se taková včela cítí? Jakmile tlesknu, uděláte sochu včely, která si dala něco k jídlu, ale bylo to takové divné, asi s chemií. Jak se taková včela cítí?

Jakmile tlesknu, uděláte sochu včely, která zjistila, že jí dřevorubci odnesli domeček i s jejími larvičkami a ona je nemůže najít. Jak se taková včela cítí?

Poprosím vás, abyste si tuto emoci uchovali v sobě a prošli se s ní po třídě. To, co by vám mohlo spravit náladu je to, že své hnízdo naleznete. Pojd'te ho najít.

Co bychom pro včelku mohli udělat?

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci aplikují své poznatky k vymýšlení konkrétních poznatků.

pomůcky: /**průběh:**

Aktivita začne myšlenkovou mapou, kdy žáci přijdou s tím, co vše včely samotářky potřebují ke spokojenému životu. Následně si třída vybere pár aspektů, které si myslí, že zvládnou ovlivnit. Rozdělí se do skupin dle zájmů a budou mít chvíli čas na vymyšlení hrubého nástřelu toho, co by mohli udělat. Svůj nápad pak představí zbytku třídy, která si následně odhlasuje, který z plánů zrealizuje.

poznámky:

V případě časové tísně lze využít pouze slovní nápady na otázku: Co si myslíte, že bychom my mohli pro ty naše včelky udělat, aby se cítily dobře?

Reflexe

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci popíší své zážitky a pocity z programu.
- Žáci popíší průběh lekce.

pomůcky: /

průběh:

Žáci si vyberou takovou kartu, která znázorňuje to, jak se během lekce cítili. Svůj výběr ostatním představí.

Následně jsou vyzváni k chronologickému popisu lekce: *Co vše jsme dělali? Co vše jsme se dozvěděli?*

Žáci odpovídají na následující teze tím, že se rozestaví po určené škále (buď od stěny ke stěně, nebo magnet od včelky).

Teze:

- *V dnešní lekce jsem se dozvěděl*a něco nového.*
- *Během dnešní lekce jsem prožil*a nepříjemné emoce.*
- *Vím, proč jsou pro nás včelky samotářky důležité.*
- *Vím, jak mohu já konkrétně včelkám samotářkám pomoci.*

poznámky: /

Přílohy

Příloha 1 – aspekty ze včelího života

Strava

Žívím se sbíráním nektaru a pylu z rostlin, stejně jako moje vzdálená příbuzná včela medonosná. Používám k tomu svůj dlouhý sosák s jazýčkem. Nasátý nektar z rostliny spolknou a v hnízdě vyvrhnu (zní to možná nechutně, ale tak to u nás chodí) do plodové komůrky, čímž nakrmím své larvičky.

Pyl přenáším na těle a tím rozmnožuju rostliny, což je pro nás i pro vás důležité, máte díky tomu například co jíst.

Špatně se hledá potrava na místech, kde jsou pole a zemědělské plodiny, opravdu špatně... Potřebuju mít rozmanitý výběr rostlin a ten se právě vašim intenzivním zemědělstvím snižuje. A kdo vymyslel monokulturní vysazování rostlin, toho mi ukažte. Kvůli tomu jsou období, kdy skoro nic neroste, protože jeden druh vyrostl a pak nemám co jíst. Taky se kvůli klimatickým změnám posouvá, co kdy roste a může se stát, že to zrovna bude růst v době, kdy budu spát, a co já s tím pak? Do toho vy lidé plodiny ještě ošetřujete všelijakou chemií a brr, kdo by to pak jedl.

2.–3. třída

Sbírám nektar a pyl z rostlin. Nektarem krmím své larvičky. Přenášením pylu na svém těle pomáhám rostlinám se rozmnožovat. Chutná mi, když mám velký výběr rostlin. Nechutnají mi rostliny nastříkané chemickými přípravky.

Hnízdění

Bydlím, kde se dá. Občas si stavím příbytky v zemi, občas v dutinách stromů, někdy také v cihlových zdech, v trámech, střešních dutinách, dutých stéblech... Zkrátka, kam můžu, zalezu.

Na rozdíl od své vzdálené příbuzné včely medonosné nevytvářím ani voskové plástve, ani med. Jediné, co u mě doma najdete jsou plodové komůrky, které tvořím z dostupných materiálů. Do komůrky nanesu nektar a pyl, nakladu do toho oplozené vajíčko a následně to celé zabalím a těším se na své nové larvičky!

Je opravdu těžké najít si kvalitní místo k bydlení... Vy lidé máte neustálou potřebu nám z lesa odnášet mrtvé dřevo, které se nám na hnízdění tak moc hodí. Taky máte všude ta svoje pole, ty svoje zpevněné a vybetonované cesty, a kdo se tam má do toho asi schovat? Jako budiž vám k plusu, že se teď začaly objevovat takové ty domečky, co jim říkáte „hmyzí hotely“, řeknu vám, že někdy jsou fakt hrozná a „hotel“ bych to teda nenazvala, ale jak se říká, snaha se cení a darovanému hotelu na zuby nekoukej. Občas ale stačí, když nám stranou odložíte trochu toho mrtvého dřeva.

2.–3. třída

Bydlím v zemi, v dutinách stromů, v cihlových zdech, trámech, střešních dutinách, dutých stéblech... Je opravdu těžké najít bydlení, když je spousta věcí zabetonovaných a jinak zpevněných. Taky mi pořád někdo odnáší z lesa to krásné mrtvé dřevo.

Chování

Některé z mých příbuzných jsou o dost větší, jak včely medonosné, takže se nás možná bojíte, ale to dělat nemusíte! Můžu mluvit za nás všechny, že jsme opravdu hodné a mírumilovné, tedy pokud nás někdo neohrožuje na životě, to se samozřejmě bráníme.

Nežiju v žádném roji a s větším počtem dalších včel bych ani žít nechtěla, stačí mi tu a tam někoho potkat a žít tak maximálně v páru, a to ještě jen v určitou část roku. Občas o nás říkají, že jsme introverti, ale já mám radši označení „poustevníci“.

Potíž je v tom, že na naše chování má velký vliv to, co jíme a kde žijeme. Víte proč? Protože z potravy můžeme získat do těla různé škodlivé látky a následně na to onemocnět. Taky se chováte jinak, když jste nemocní, že? Jste malátní, nemáte chuť k jídlu, nemáte chuť se o nic starat, a to přesně se děje i nám.

Stejně tak nás ovlivňuje světelné znečištění, o tom jste snad už někdy slyšeli. To se týká především těch příbuzných, kteří žijí ve městech. Zkrátka, město svítí i v noci a ke kvalitnímu životu potřebujeme i kvalitní spánek.

2.–3. třída

Nežiju v žádném roji, občas s někým chvíli bydlím v páru, ale pak se zas rychle loučím. Pokud mě nikdo neohrožuje, tak jsem hodná a nikomu neubližuju. Mé chování ovlivňuje to, jak kvalitně jím a spím. Ve městech jsem občas jak praštěná, protože je tam v noci moc světla a špatně spím.

Důležitost

Přidám si důležitě! Když se tak rozhlédnu po práci, kterou já a moji příbuzní odvedeme, můžu s čistým svědomím říct, že děláme užitečné věci. Protože je nás opravdu hodně druhů a v rámci nich se specializujeme na určité druhy rostlin, tak tím obsáhne velké množství pro vás důležitých stromů a plodin, které díky nám vyrostou a můžete je sníst. Troufnu si říct, že by bez nás váš jídelníček vypadal dost chudě. Jo, a rozhodně opylujeme mnohem víc pečlivěji než naše vzdálené příbuzné včely medonosné.

Také jsme přínosem pro udržení biodiverzity, o tom se teď hodně mluví, že je potřeba ji udržovat, i když nevím proč a co to znamená.

Jenže vy lidé jste zkrátka nepoučitelní. To je pořád samé chceme víc toho, chceme víc toho... jenže tím způsobujete, že spoustu mých příbuzných nemá kde bydlet, dříve umírá na různé nemoci a otravy a tak dále. Copak se v takovém prostředí dá dobře a kvalitně pracovat? Slyšeli jste někdy o podřezávání větve, na které sedíte?

2.–3. třída

Myslím si, že vy lidé mě a mé příbuzné potřebujete. Stejně jako další opylovače, které třeba ani neznáte. Díky naší práci vám rostou rostliny a máte třeba co jíst. Troufnu si říct, že by bez nás váš jídelníček vypadal dost chudě. Schválně si to zkuste zjistit.

Potřeby

Co všechno potřebuji k životu? To je jednoduché, dost podobné věci jako vy! Potřebuji jíst, pít a mít kde bydlet. Jím nektar a pyl z květů. Potřebuji k tomu ale určité rostliny. Se svými příbuznými se každý specializujeme na trochu jiné druhy, ne všechno jíme, ne vše nám chutná. Piju vodu, nejraději stojatou, tekoucí se trochu bojím. Úplně nejlepší je, když si u toho pití mohu na něco pevného sednout, abych se omylem neutopila, z toho mám velký strach, co by pak dělaly moje larvičky? Bydlím kde se dá, obydlí si umím dobře vybavit, ale musím proto mít místo a materiál.

Můj problém je jednoduchý! Lidi! Zabíráte nám místo, kde bychom mohli bydlet – nemáme si kde stavět hnízda. Potravu nám hnojíte kdoví čím, a to nám rozhodně nedělá dobře. Jo, a to vaše světelné znečištění? Děkuji, nechci. Nekvalitní spánek způsobuje, že býváme dezorientované a zmatené.

2.-3. třída

Abych dobře žila potřebuju jíst, pít a mít kde bydlet. Když piju z vašich velkých nádob, tak mám občas strach, že se utopím, proto mám ráda, když tam plave něco, na co si mohu sednout. Taky potřebuju dobře spát, což se mi dost nedaří, protože je všude spousta světla.

Příloha 2 – text k narativní pantomimě

Včelka se probouzí a protahuje si křídla a nožky, které bude potřebovat. Vyčesává si štětinky na nohách. Vylétá hledat potravu. Vrací se nakrmit larvičky. Vylétá se někde napít. Uhýbá před nebezpečím. Nemůže najít svůj domov. Nachází ho a je zpátky, ukládá se ke spánku.

Příloha 3 – foto včel samotářek

ČALOUNICE

CHLUPONOŽKA

DRVODĚLKA

PÍSKORYPKA

HEDVÁBNICE

Zdroje k lekci

Včelařské potřeby Havlíčkovi. (n.d.).
vcelarstvihavlickovi.cz. <https://www.vcelarstvihavlickovi.cz/vcelky-samotarky-a-jiny-uzitecny-hmyz>

Včely samotářky: Osamocené hrdinky naší přírody. (n.d.).
www.annkas.eu. <https://www.annkas.eu/a/vcely-samotarky-osamocene-hrdinky-nasi-prirody>

EnviWeb.cz. (2016, 15. květen). Samotářské včely – zajímaví, ohrožení a užiteční opylovatelé – EnviWeb. <https://www.enviweb.cz/105525>

Včely samotářky jsou klíčové pro opylování. Experti zkoumají, jak je ochránit před pesticidy. (2023, 1. září). ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR | Česká televize. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/veda/vcely-samotarky-jsou-klicove-pro-opylovani-experti-zkoumaji-jak-je-ochranit-pred-pesticidy-2593>

Zdroje obrázků k lekci

KŘÍŽENECKÁ, Hana. *Včely na střeše* [online]. [cit. 27.10.2024]. Dostupný na WWW: <http://www.vcelynastrese.cz/atlas/drvodelky.html>

PŘÍSPĚVATELÉ PROJEKTU WIKIMEDIA. *Wikipedie.org* [online]. [cit. 27.10.2024]. Dostupný na WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Drvod%C4%9Blika_fialov%C3%A1#/media/Soubor:Grosse.Holzbiene.P1091063.jpg

ŠVEHLOVÁ, Jana. *Biolib.cz* [online]. [cit. 27.10.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id328375/?taxonid=70728&type=1>

NETSCH, Karel. *Včely na střeše* [online]. [cit. 27.10.2024]. Dostupný na WWW: <http://www.vcelynastrese.cz/atlas/chluponozky.html>

KŘÍŽENECKÁ, Hana. *Včely na střeše* [online]. [cit. 27.10.2024]. Dostupný na WWW: <http://www.vcelynastrese.cz/atlas/calounice.html>

KŘÍŽENECKÁ, Hana. *Blanokřídli v Praze* [online]. [cit. 27.10.2024]. Dostupný na WWW: <https://www.blanokridlivpraze.cz/atlas/detail/?atId=16>
<http://www.vcelynastrese.cz/atlas/calounice.html>

PŘÍSPĚVATELÉ PROJEKTU WIKIMEDIA. *Wikipedie.org* [online]. [cit. 27.10.2024]. Dostupný na WWW:

https://cs.wikipedia.org/wiki/P%C3%ADskorypka#/media/Soubor:Andrena_fulva_female_-_Flickr_-_gailhampshire.jpg

KŘÍŽENECKÁ, Hana. *Včely na střeše* [online]. [cit. 27.10.2024]. Dostupný na WWW: <http://www.vcelynastrese.cz/atlas/piskorypky.html>

Příloha 3 – lekce č. 3 s vyznačenými úpravami

V lekci jsou barevně označené úpravy, které vznikly na základě realizace ve třídě.

Příběh kapičky Aničky

Cíle

- Cíle pro žáka:
 - Žák s respektem přijímá emoce druhé osoby, validuje je a popisuje jejich vliv na vlastní emoční prožívání.
 - Žák používá metody dramatické výchovy k sebevyjádření a skupinové tvorbě.
- Cíle lekce:
 - Pomocí metod dramatické výchovy ukázat žákům krásy, ale i potřeby přírody.
 - Skrze emoční prožitek dovést žáky k formulování vlastního názoru na danou problematiku.
- Environmentální výchovy (dle cílů a identifikátorů EVVO v ČR):
 - Environmentální problémy a konflikty
 - schopnost formulovat vlastní názor na problém, posuzovat variantní řešení a navrhovat vlastní řešení:
 - Žák pojmenuje dopady znečišťování řek na kvalitu života v jejich okolí.
 - Žák navrhne desatero vlastního jednání vůči řekám a dalším vodním tokům.

Lekce sama o sobě environmentálním programem být nemůže, protože se neodehrává venku a žáci nepřichází do přímého kontaktu s přírodou (Činčera, 2007).

- Dramatická výchova
 - V lekci je používána pro zprostředkování emočního prožitku žákům, kteří na základě takového zážitku mohou lépe porozumět danému problému.

Pomůcky k lekci

Velká role papíru, vodové barvy, nádobky na vodu, štětce (velké), hudba, fotky řek znečištěných i čistých, lepidlo/oboustranná lepící páska, kapička Anička, papírová kartička a tužka pro každého žáka, černá fixa, tibetská miska, papírová pravidla, malá kapička pro každého žáka.

Časová osa lekce

00-05 (5 minut)	Úvod
05-11 (6 minut)	Evokační rozhýbání se
11-16 (5 minut)	Kapička Anička
16-36 (20 minut)	Kde bydlí Anička
36-45 (9 minut)	Anička a její kamarádi
45-55 (10 minut)	Přestávka (obvyklý čas)
55-05 (10 minut)	Znečištěná řeka
05-15 (10 minut)	Co může znečištěná řeka způsobit?
15-30 (15 minut)	Dyády
30-40 (10 minut)	Reflexe

Průběh lekce

Úvod

čas: 5 minut

výstupy aktivity:

- Žáci vědí, kdo jsem, proč k nim přicházím a co se bude dít.
- Žáci znají pravidla společného fungování během programu.

pomůcky: tibetská miska, jmenovky, obrázková pravidla

průběh:

Privítání, představení sebe a programu. Navázání na předchozí lekci a pravidla, která tam byla stanovena. Dovedeme žáky k zopakování toho, jaká pravidla byla nastavena. Je vhodné se zeptat, zda jsou stále vyhovující a můžeme si je ponechat.

poznámky:

Pravidla:

- kočičí – jsme akční a zvědaví
- medvědí – ovládám své tělo, chovám se k jiným tak, jak chci, aby se on choval ke mně, platí pravidlo STOP
- myší – nasloucháme si a ovládáme hlasitost svého projevu

Pamatuje si někdo, co jsme společně dělali minulá dvě setkání?

Evokační rozhýbání se

čas: 6 minut

výstupy aktivity:

- Žáci se zahřejí, zaktivují a jsou připraveni na další práci.

pomůcky: hudba (např. Vltava od B. Smetany)

průběh:

Žáci si najdou pohodlné místo v prostoru a na hudbu se začnou hýbat. Necháávají se unášet pouze hudbou, nekoukají kolem sebe (představa bubliny), užívají si chvíli ticha a pouhého pohybu. *Jak jste se cítili?*

Co vám hudba připomínala? (Žádná odpověď by tu zas neměla být brána za špatnou.)

poznámky:

Pokud žáci nemají hned chuť se takto hýbat, což může být přirozené, zvláště pokud lekce začíná první vyučovací hodiny, tak doporučuji začít z chůze po prostoru, kdy mají za úkol se pohybovat dle rytmu a rychlosti hudby. Následně lze přidávat pokyny a skončit u velkého pohybu celého těla.

Kapička Anička

čas: 5 minut

výstupy aktivity:

- Žáci se seznámí s průvodkyní touto lekcí.

pomůcky: kapička Anička

průběh:

Teď vám přivedu jednu svoji kamarádku, která je pro mě velice důležitá a ráda bych vám ji představila. / Pamatujete si, koho jsme tady měli minule? Dnes si pozveme někoho jiného. Není to zvíře. Co by to mohlo být?

Loutku ukazujeme v dlani stranou, na které se tváří vesele. Ptáme se žáků:

Jak se asi Anička může cítit? Co může být důvodem?

poznámky: /

Kde bydlí Anička

čas: 20 minut

výstupy aktivity:

- Žáci pomalují velký arch papíru barvami řeky.

pomůcky: velká role papíru, vodové barvy, nádobky na vodu, štětce (velké), hudba

průběh:

Anička může bydlet v řece. Jaké barvy mívá řeka? (Necháme žáky, ať vymýšlí nápady.)

My si teď jednu takovou řeku zkusíme vyrobit. Pustím vám hudbu, která nám ohraničí čas, který na to budete mít, ale minimálně 10 minut, spíš déle. Vaším úkolem je nechat se hudbou unášet a nanést zde na papír řeku. Pouze vodu, pojdme se teď vyhnout tomu, co nebo kdo se v ní nachází.

poznámky:

Krásnou práci odvedou anilinové barvy, které vytvoří iluzi opravdové řeky.

Anička a její kamarádi

čas: 9 minut

výstupy aktivity:

- Žáci vytvářejí společné živé obrazy.

pomůcky: /

průběh:

Už víme, kde Anička může bydlet, ale víme, kdo tam bydlí s ní? Zkusíme se teď na to podívat. Tohle místo se nám teď na chvíli stává řekou. Kdo má nápad, co nebo kdo by se v ní mohl nacházet, tak přijde, pojmenuje a předvede. Víte všichni, co se bude dít?

Necháme žáky vystavět pár živých obrazů toho, jak to může v takové řece vypadat. Kdyby zapomněli na rostliny, ukážeme některou z nich sami.

poznámky:

Neomezujeme žáky v jejich nápadech, i mořští živočichové a rostliny mohou být kamarády Aničky, protože kapička může být z jakékoliv vody.

Znečištěná řeka

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci popíší své emoce, které v nich vyvolává pohled na vybrané fotografie.

pomůcky: fotky řek znečištěných i čistých, lepidlo, vodovky, štětce, nádobky na vodu, vytvořená řeka, kapička Anička

průběh:

Znovu ukazujeme Aničku v dlani, ale tentokrát na straně, na které je smutná. *Jak se asi Anička může cítit? Co může být důvodem?*

Doporučení: Nechat žáky ukázat emoci na svém těle a následně pojmenovat. Toto pořadí pomůže žákům skrze tělo najít pocit, který zvládnou lépe pojmenovat.

Ukážeme vám teď s Aničkou pár fotek. Nalepím je na naši vytvořenou řeku. Vaším úkolem bude si je prohlédnout a popřemýšlet, jak na vás působí. Pak vezmete vodovky a barvou, která zobrazuje vaši emoci uděláte u každé fotky jednu kapku (ukážeme žákům, jak na to: voda-barva-voda-kapka vedle fotky).

Upozorňuji, že každý můžeme emoce i barvy, které zobrazují vnímat jinak, proto to dělá každý za sebe. Může mi někdo prosím přetlumočit, co tím myslím?

Jakmile žáci úkol splní, necháme ty, kteří budou chtít své emoce verbalizovat.

poznámky:

Pro ušetření času, případně pro zachování „čistoty“ namalované řeky lze využít aktivitu, kdy necháme fotky rozmístěné po třídě. Žáci mají za úkol se mezi nimi projít, u každé se zastavit a udělat sochu svého pocitu. Nakonec se posadí u takové, ve které by rádi bydleli, kdyby byli kapičkou. Jejich rozhodnutí je dobré nechat je verbalizovat.

Co může znečištěná řeka způsobit?

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci popíší důsledky znečištění řeky.

pomůcky: papírová kartička a tužka pro každého žáka

průběh:

Zavřete si na chvíli oči a zkuste si vzpomenout, jak taková řeka vypadá. Nejen na hladině, ale i pod ní. Máte to před očima? A teď si představte, že řeka začne vypadat tak, jako na některých z těch fotek. Co se stane? Proč z toho Anička cítí emoce, jaké cítí? Otevřete oči a napište každou jednu věc, kterou může způsobit. Kdo to má, položí kartičku sem doprostřed a sedne si zpátky. Počkáme, až všichni dopíší.

Teď vás poprosím, abyste se začali procházet po třídě a já budu vaše nápady číst, jakmile nějaký přečtu, tak ho zkusíte předvést jako sochu.

poznámky:

1.–2. třída: Pro tuto věkovou kategorii může být výše zmíněná aktivita velmi náročná. Můžeme je nechat poradit se ve skupinách, co taková znečištěná řeka může způsobit jejím obyvatelům a vytvořit obraz, který to bude znázorňovat.

Dyády a desatero

čas: 15 minut

výstupy aktivity:

- Žáci pojmenovávají emoce druhé osoby.

pomůcky: vytvořená řeka, černá fixa

průběh:

Rozdělíme žáky do dvou soustředných kruhů. Vnější kruh začíná v roli kapky.

Jeden z vás bude představovat některou z příbuzných Aničky, druhý představuje sám sebe. V tomto cvičení má vždycky každý z vás minutu na mluvení a během té minuty ten druhý pouze poslouchá.

Kapka má minutu na to, aby popsala, jaké to je žít v znečištěné řece. Vy, co jste sami sebou pouze posloucháte a po té minutě budete mít minutu na to, abyste kapce řekli, jaké emoce z jejího vyprávění cítíte a co byste vy sami rádi udělali proto, aby se měla mohla žít v čisté řece. Dokáže mi někdo říct, co se teď bude dít?

Čas žákům hlásíme. Po dvou minutách se ptáme, jak se u toho cítili a jestli má někdo něco, co by teď potřeboval říct. Následuje výměna, vnitřní kruh se stává kapkami a posune se o jednoho spolužáka. Po dvou minutách se ptáme na emoce a následně nápady, které vymysleli. Tyto nápady zapisujeme do námi vytvořené řeky.

Máme tady spoustu nápadů. Dokážeme z nich udělat desatero, které by mohl každý z nás dodržovat? Vytvořené desatero si můžeme vyvěsit ve třídě.

poznámky:

Nemusí to být desatero, ale třeba jen patero či trio.

1.-3. třída: Pro tuto věkovou kategorii dyády úplně nejsou. Lze udělat moderaci vymyšlení desatera. Případně můžeme aktivitu udělat metodou sněhové koule, kdy se začíná od jednotlivce, přes dvojice, čtveřice až velké skupiny. Záleží na tom, jak se s konkrétní třídou pracuje, na jakou formu práce jsou žáci zvyklí.

Žáky můžeme nechat do vytvořené řeky napsat přání, které mají pro řeku a její obyvatele. K tomu do ní lze vypsát i vytvořená pravidla našeho chování k vodě.

Reflexe

čas: 10 minut

výstupy aktivity:

- Žáci popíší své zážitky a pocity z programu.

pomůcky: /

průběh:

Mohl by mi prosím někdo zkusit říct, co jsme dneska všechno zažili? Jaké to pro vás bylo? Je tu někdo, koho něco trápí a potřeboval by se na něco zeptat či něco jen tak říct?

*A než se spolu úplně rozloučíme, tak jsme si tady s Aničkou pro vás něco přichystaly. **Každý si můžete vzít malou kapičku, kterou lze nosit stále u sebe jako takový symbol... napadá vás čeho? Než se s vámi rozloučím, každému věnuji malou kapičku, kterou lze nosit stále u sebe. Napadá vás, k čemu by mohlo být dobré ji u sebe nosit?***

Necháme to žáky vymyslet, abychom viděli, co na nich lekce zanechala.

poznámky: /

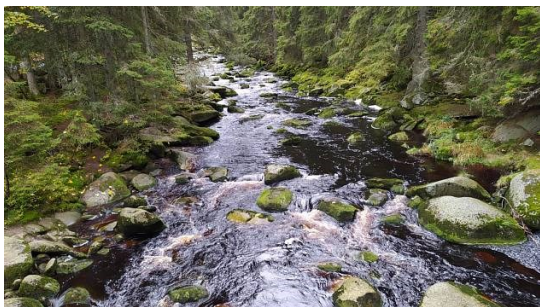
Přílohy

Obrázek 1 - ČT 24. Facebookový příspěvek o otravě Bečvy. Online. In: Facebookový profil Události Ostrava. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=3514764271891896&set=a.238588429509513>

Obrázek 2 - ZATLOUKALOVÁ, Nikola. Nejdelsí řeky v ČR: Patří první místo Vltavě, nebo Labi? A znáte tajuplné pověsti kolem nich?. Online. In: Prima Zoom 24. 10. 2022. Dostupné z: <https://zoom.iprima.cz/nej-nejdelsi-reky-ceska#/galerie-190811/5>

Obrázek 3 - KRÁL, Petr. *Řeka Vydra*. Online. In: Deník N. Dostupné z: <https://www.denik.cz/galerie/vydra-prava-sumavska-divocina-ktera-inspirovala-i-bedricha-smetanu.html?back=2776594900-6431-1&photo=1>

Obrázek 4 - LTER. *Řeka Labe*. Online. In: Lter. Dostupné z: <https://www.lter.cz/reka-labe>

Obrázek 5 - MAFRA. *Policie už oznámila, kudy s dostal kyanid do řeky Bečvy. Na kanál je ale napojeno mnoho společností.* Online. In: lidovky.cz. Dostupné z: <https://www.lidovky.cz/domov/kyanid-se-do-becvy-dostal-z-vyusteni-v-jurince-uvvedla-policie-na-kanal-je-napo>

Obrázek 6 - VODNÍ STRÁŽCI. *Vodstvo v ČR*. Online. In: Vodní strážci. Dostupné z: <https://vodnistrazci.cz/voda-v-prirode/vodstvo-v-cr>

Obrázek 7 - SUCHÉ JEZY CZ. Řeka Radbuza, říční km 24,6, povodí Vltavy. Online. In: [suchejezy.cz](https://www.suchejezy.cz). Dostupné z: <https://www.suchejezy.cz/jez-Reka-Radbuza-ricni-km-246-Povodi-Vltavy.aspx?ID=201>

Obrázek 8 - foto by tkremmel in pixabay.com

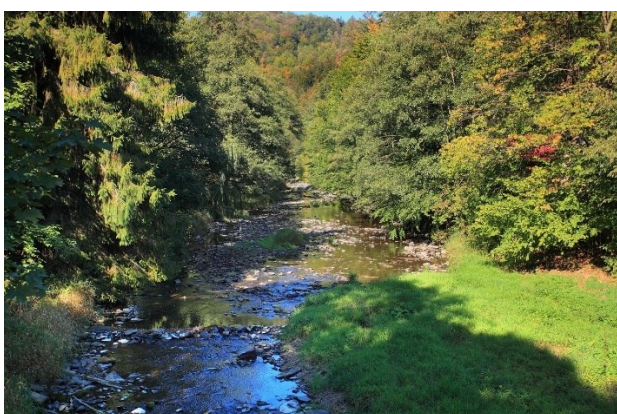
Obrázek 9 - IDNES.TV. Řeka Bílina změnila barvu. V korytu probíhá speciální stopovací zkouška. Online. In: [Idnes.cz](https://www.idnes.cz) 11. 5. 2022. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/reka-bilina-stopovaci-zkouska-povodi-ohre-specialni-barvivo.A220511_123525_usti-zpravy_pri

Obrázek 10 - HOTELOVE. Vltava je s 430 km nejdélší řeka České republiky. Online. In: hotelove.cz 16.3.2021. Dostupné z: <https://hotelove.cz/reka-vltava/>

Obrázek 11 - ILSANTERELLINO.WORDPRESS.COM. *Je znečištění řek globální problém? Zde je seznam 8 nejvíce znečištěných řek světa.* Online. In: Hydrotech. Dostupné z: <https://www.hydrotech-group.com/cz/blog/8-najzncistenejsich-riek-na-svete>

Obrázek 12 - SEVERNÍ MORAVA. *Řeka Ondra.* Online. In: SeverníMorava.travel. Dostupné z: <https://severnimorava.travel/zazitky/reka-odra/>

Zdroje

OPPELT, Robert. *České řeky jsou nejčistší za sto let, přibylo však mikroplastů.* Online. In: idnes.cz 22. 9. 2018. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/reky-voda-cistota-zivotni-prostredi-ekologie-splasky-odpady-mikroplasty.A180919_132733_domaci_ane

GREČKO, Tomáš. *Co udělá řeka, když ji člověk nechá dělat si, co chce? Resetuje přírodu. Na Slovensku je už jen jedna (fotoreportáž).* Online. In: denikn.cz 1. 9. 2021. Dostupné z: https://denikn.cz/694786/co-udela-reka-kdyz-ji-clovek-necha-delat-si-co-chce-resetuje-prirodu-na-slovensku-je-uz-jen-jedna-fotoreportaz/#p_lock